

Monadologia (1714)

Saksalaisen filosofin Gottfried Wilhelm Leibnizin metafyyminen teoria äärettömistä monadeista. Teos on yksi varhaismodernin filosofian keskeisistä teksteistä.

Painettu 17. joulukuuta 2024

CosmicPhilosophy.org
Kosmoksen ymmärtäminen filosofian avulla

Sisällysluettelo

1. Johdanto

2. Monadologia

2.1. § 1

2.2. § 2

2.3. § 3

2.4. § 4

2.5. § 5

2.6. § 6

2.7. § 7

2.8. § 8

2.9. § 9

2.10. § 10

2.11. § 11

2.12. § 12

2.13. § 13

2.14. § 14

2.15. § 15

2.16. § 16

2.17. § 17

2.18. § 18

2.19. § 19

2.20. § 20

2.21. § 21

2.22. § 22

2.23. § 23

2.24. § 24

2.25. § 25

2.26. § 26

2.27. § 27

2.28. § 28

2.29. § 29

2.30. § 30

2.31. § 31

2.32. § 32

2.33. § 33

2.34. § 34

2.35. § 35

2.36. § 36

2.37. § 37

2.38. § 38

2.39. § 39

2.40. § 40

2.41. § 41

2.42. § 42

2.43. § 43

2.44. § 44

2.45. § 45

2.46. § 46

2.47. § 47

2.48. § 48

2.49. § 49

2.50. § 50

2.51. § 51

2.52. § 52

2.53. § 53

2.54. § 54

2.55. § 55

2.56. § 56

2.57. § 57

2.58. § 58

2.59. § 59

2.60. § 60

2.61. § 61

2.62. § 62

2.63. § 63

2.64. § 64

2.65. § 65

2.66. § 66

2.67. § 67

2.68. § 68

2.69. § 69

2.70. § 70

2.71. § 71

2.72. § 72

2.73. § 73

2.74. § 74

2.75. § 75

2.76. § 76

2.77. § 77

2.78. § 78

2.79. § 79

2.80. § 80

2.81. § 81

2.82. § 82

2.83. § 83

2.84. § 84

2.85. § 85

2.86. § 86

2.87. § 87

2.88. § 88

2.89. § 89

2.90. § 90

Johdanto

Gottfried Wilhelm Leibnizin Monadologia (1714)

Vuonna 1714 saksalainen filosofi Gottfried Wilhelm Leibniz - "maailman viimeinen universaalinerö" - esitti teorian ∞ äärettömistä monadeista, joka vaikka näennäisesti kaukana fyysisestä todellisuudesta ja ristiriidassa modernin tieteellisen realismin kanssa, on saanut uutta huomiota modernin fysiikan ja erityisesti ei-paikallisuuden kehityksen valossa.

Leibniziin puolestaan vaikutti syvästi kreikkalainen filosofi Platon ja antiikin kreikkalainen kosminen filosofia. Hänen monaditeoriansa muistuttaa huomattavasti Platonin ideoiden maailmaa, jota kuvataan Platonin kuuluisassa luolavertauksessa.

Monadologia (ranskaksi: *La Monadologie*, 1714) on yksi Leibnizin tunnetuimmista myöhäisfilosofian teoksista. Se on lyhyt teksti, joka esittää noin 90 kappaleessa metafysiikan yksinkertaisista substansseista eli ∞ äärettömistä monadeista.

Viimeisen Wienin oleskelunsa aikana vuosina 1712-1714 Leibniz kirjoitti kaksi lyhyttä ranskankielistä tekstiä, jotka oli tarkoitettu hänen filosofiansa tiiviiksi esityksiksi. Hänen kuolemansa jälkeen "*Principes de la nature et de la grâce fondés en raison*", joka oli tarkoitettu prinssi Eugene Savoijilaiselle, ilmestyi ranskaksi Alankomaissa. Filosofi Christian Wolff ja hänen yhteistyökumppaninsa julkaisivat saksankielisiä ja latinankielisiä käännöksiä toisesta tekstistä, joka tuli tunnetuksi nimellä "*Monadologia*".

LUKU 2.

Monadologia

Gottfried Wilhelm Leibniz, 1714

Principia philosophiæ seu theses in gratiam principis Eugenii
conscriptæ

§ 1

Monadi, josta tässä puhumme, ei ole muuta kuin yksinkertainen substanssi, joka sisältyy yhdistelmiin; yksinkertainen tarkoittaa ilman osia (*Théod.*, § 10⁴).

§ 2

Täytyy olla olemassa yksinkertaisia substansseja, koska on olemassa yhdistelmiä; sillä yhdistelmä ei ole muuta kuin yksinkertaisten kasauma tai *aggregatum*.

§ 3

Siellä missä ei ole osia, ei ole ulottuvuutta, muotoa eikä mahdollista jaettavuutta. Ja nämä Monadit ovat luonnon todellisia Atomeja ja lyhyesti sanottuna asioiden peruselementtejä.

§ 4

Ei ole myöskään syytä pelätä hajoamista, eikä ole mitään kuviteltavissa olevaa tapaa, jolla yksinkertainen substanssi voisi luonnollisesti tuhoutua (§ 89).

§ 5

Samasta syystä ei ole mitään tapaa, jolla yksinkertainen substanssi voisi luonnollisesti alkaa, koska sitä ei voida muodostaa yhdistämällä.

§ 6

Näin voidaan sanoa, että Monadit eivät voi alkaa eivätkä päättyä muuten kuin yhtäkkiä, toisin sanoen, ne voivat alkaa vain luomisen kautta ja päättyä vain tuhoutumisen kautta; sen sijaan se mikä on yhdistelmä, alkaa tai päättyy osittain.

§ 7

Ei ole myöskään mahdollista selittää, kuinka jokin muu olento voisi muuttaa Monadia sen sisäisesti; koska siihen ei voida siirtää mitään, eikä siinä voida käsittää mitään sisäistä liikettä, jota voitaisiin herättää, ohjata, lisätä tai vähentää sen sisällä; kuten on mahdollista yhdistelmissä, joissa on muutoksia osien välillä. Monadeilla ei ole ikkunoita, joiden kautta mikään voisi tulla sisään tai mennä ulos. Aksidentit eivät voi irrottautua eivätkä kulkea substanssien ulkopuolella, kuten skolastikkojen aistilliset lajit tekivät aikoinaan. Näin ollen mikään substanssi tai aksidentti ei voi tulla Monadiin ulkopuolelta.

§ 8

Kuitenkin Monadeilla täytyy olla joitakin ominaisuuksia, muuten ne eivät olisi edes olentoja. Ja jos yksinkertaiset substanssit eivät eroaisi ominaisuuksiltaan, ei olisi mitään keinoa havaita muutosta

asioissa; koska se mikä on yhdistelmässä, voi tulla vain yksinkertaisista ainesosista; ja jos Monadeilla ei olisi ominaisuuksia, ne olisivat erottamattomia toisistaan, koska ne eivät eroa määrällisestikään: ja näin ollen täyden ollessa oletettu, jokainen paikka saisi liikkeessä aina vain vastineen sille mitä sillä oli ollut, ja yksi asioiden tila olisi *erottamaton* toisesta.

§ 9

On välttämätöntä, että jokainen Monadi on erilainen kuin jokainen muu. Sillä luonnossa ei ole koskaan kahta olentoa, jotka olisivat täydellisesti toistensa kaltaisia ja joista ei olisi mahdollista löytää sisäistä eroa tai sisäiseen määrittelyyn perustuvaa eroavaisuutta.

§ 10

Pidän myös itsestään selvänä, että jokainen luotu olento on altis muutokselle, ja näin ollen myös luotu Monadi, ja että tämä muutos on jatkuvaa jokaisessa.

§ 11

Monadien luonnolliset muutokset johtuvat *sisäisestä periaatteesta*, sillä ulkoinen syy ei voi vaikuttaa sen sisäiseen olemukseen (§ 396, § 900).

§ 12

Mutta muutoksen periaatteen lisäksi täytyy olla myös *yksityiskohtainen kuvaus siitä, mikä muuttuu*, joka ikään kuin määrittelee yksinkertaisten substanssien erityisyyden ja moninaisuuden.

§ 13

Tämän yksityiskohtaisen kuvauksen täytyy sisältää moninaisuus ykseydessä tai yksinkertaisessa. Sillä jokainen luonnollinen muutos tapahtuu asteittain, jotain muuttuu ja jotain säilyy; ja näin ollen yksinkertaisessa substanssissa täytyy olla moninaisuus vaikutuksia ja suhteita, vaikka siinä ei olekaan osia.

§ 14

Ohimenevä tila, joka sisältää ja edustaa moninaisuutta ykseydessä tai yksinkertaisessa substanssissa, ei ole muuta kuin sitä, mitä kutsutaan *Havainnoksi*, joka tulee erottaa apperseptiosta eli tietoisuudesta, kuten myöhemmin käy ilmi. Ja juuri tässä kartesiolaiset tekivät suuren virheen pitäessään merkityksettöminä havaintoja, joista ei olla tietoisia. Tämä sai heidät myös uskomaan, että vain henget olivat Monadeja ja ettei ollut olemassa eläinten sieluja eikä muita Entelekheioja; ja he sekoittivat tavallisen kansan tavoin pitkän tajuttomuuden täydelliseen kuolemaan, mikä sai heidät myös hyväksymään skolastisen ennakkoluulon täysin erillisistä sieluista ja vahvasti väärin ajattelevien mielissä käsitystä sielujen kuolevaisuudesta.

§ 15

Sisäisen periaatteen toimintaa, joka saa aikaan muutoksen tai siirtymisen havainnosta toiseen, voidaan kutsua *Pyrkimykseksi*: on totta, että pyrkimys ei aina voi saavuttaa täysin sitä havaintoa, johon se tähtää, mutta se saavuttaa aina jotain ja päättyy uusiin havaintoihin.

§ 16

Koemme itse moninaisuuden yksinkertaisessa substanssissa, kun huomaamme, että pienimmässäkin ajatuksessa, jonka tiedostamme, sisältyy kohteen moninaisuus. Näin kaikkien, jotka tunnustavat, että sielu on yksinkertainen substanssi, täytyy tunnustaa tämä moninaisuus Monadissa; eikä herra Baylen olisi pitänyt löytää siitä vaikeutta, kuten hän teki sanakirjassaan artikkelissa *Rorarius*.

§ 17

On muuten pakko tunnustaa, että Havainto ja siitä riippuvaiset asiat ovat *selittämättömiä mekaanisilla syillä*, eli muodoilla ja liikkeillä. Ja jos kuvittelemme koneen, jonka rakenne saisi aikaan ajattelua, tuntemista ja havaintoja, voisimme kuvitella sen suurennettuna säilyttäen samat mittasuhteet, niin että siihen voisi mennä sisään kuin myllyyn. Ja tämän olettaen, sisältä ei löytyisi muuta kuin osia, jotka työntävät toisiaan, eikä koskaan mitään, mikä selittäisi havainnon. Siksi sitä täytyy etsiä yksinkertaisesta substanssista eikä yhdistelmästä tai koneesta. Vain sitä voidaankin löytää yksinkertaisesta substanssista, eli havaintoja ja niiden muutoksia. Vain näistä voivat koostua kaikki yksinkertaisten substanssien Sisäiset Toiminnat (Préf. ***, 2 b⁵).

§ 18

Kaikkia yksinkertaisia substansseja eli luotuja monadeja voitaisiin kutsua entelekioksi, sillä niissä on tietty täydellisyys (*échousi to entelés*), niissä on omavaraisuus (*autarkeia*), joka tekee niistä sisäisten toimintojensa lähteitä ja niin sanotusti aineettomia automaatteja (§ 87).

§ 19

Jos haluamme kutsua Sieluksi kaikkea sitä, millä on *havaintoja ja pyrkimyksiä* siinä yleisessä merkityksessä, jonka juuri selitin, kaikkia yksinkertaisia substansseja tai luotuja Monadeja voitaisiin kutsua Sieluiksi; mutta koska tunne on jotain enemmän kuin pelkkä havainto, suostun siihen, että yleinen nimitys Monadit ja entelekiat riittää yksinkertaisille substansseille, joilla on vain tämä ominaisuus; ja että kutsutaan *Sieluiksi* vain niitä, joiden havainto on selvempi ja joihin liittyy muisti.

§ 20

Sillä koemme itsessämme tilan, jossa emme muista mitään emmekä havaitse mitään selvästi; kuten silloin kun pyörrymme tai vaivumme syvään unettomaan uneen. Tässä tilassa sielu ei eroa havaittavasti yksinkertaisesta monadista; mutta koska tämä tila ei ole pysyvä ja sielu palautuu siitä, on se jotakin enemmän (§ 64).

§ 21

Tästä ei kuitenkaan seuraa, että yksinkertainen substanssi olisi vailla havaintoja. Se ei ole edes mahdollista edellä mainituista syistä; sillä se ei voi tuhoutua, eikä se voi myöskään säilyä ilman jotakin vaikutusta, joka ei ole muuta kuin sen havainto: mutta kun on suuri joukko pieniä havaintoja, joissa mikään ei erotu, olemme huumaantuneita; kuten kun pyörimme jatkuvasti samaan suuntaan useita kertoja peräkkäin, jolloin tulee huimaus, joka voi saada meidät pyörtymään ja joka ei anna meidän erottaa mitään. Ja kuolema voi saattaa eläimet tähän tilaan joksikin aikaa.

§ 22

Ja koska jokainen yksinkertaisen substanssin nykyinen tila on luonnollisesti seurausta sen edeltävästä tilasta siten, että nykyisyys kantaa tulevaisuutta (§ 360);

§ 23

Niinpä, koska huumauksesta herätessä *tiedostamme* havaintomme, on meillä täytynyt olla niitä välittömästi aiemminkin, vaikka emme niitä tiedostaneetkaan; sillä havainto voi luonnollisesti syntyä vain toisesta havainnosta, kuten liike voi luonnollisesti syntyä vain liikkeestä (§ 401-403).

§ 24

Tästä nähdään, että jos meillä ei olisi mitään selvästi erottuvaa ja niin sanotusti korostunutta ja korkeampaa laatua havainnoissa,

olisimme aina huumaantuneessa tilassa. Ja tämä on paljaiden monadien tila.

§ 25

Näemmekin, että Luonto on antanut eläimille korostuneita havaintoja huolehtimalla siitä, että niillä on elimiä, jotka kokoavat useita valonsäteitä tai useita ilman värähtelyjä, tehdäkseen niistä yhdistyessään tehokkaampia. Jotain samankaltaista on hajussa, maussa ja kosketuksessa, ja ehkä monissa muissa aisteissa, joita emme tunne. Ja selitän pian, kuinka sielussa tapahtuva edustaa sitä, mitä tapahtuu elimissä.

§ 26

Muisti tarjoaa sieluille eräänlaisen *seuraamuksen*, joka jäljittelee järkeä, mutta joka tulee erottaa siitä. Näemme, että kun eläimet havaitsevat jotain, joka vaikuttaa niihin ja josta niillä on ollut samankaltainen havainto aiemmin, ne odottavat muistinsa esityksen kautta sitä, mikä on liittynyt tähän aiempaan havaintoon, ja ne taipuvat samanlaisiin tuntemuksiin kuin niillä oli silloin. Esimerkiksi: kun koirille näytetään keppiä, ne muistavat kivun, jonka se on niille aiheuttanut, ja ulvovat ja pakenevat (Prélim.⁶, § 65).

§ 27

Ja voimakas mielikuvitus, joka vaikuttaa ja liikuttaa niitä, tulee joko aiempien havaintojen suuruudesta tai määrästä. Sillä usein

voimakas vaikutelma saa aikaan saman vaikutuksen kuin pitkä *tottumus* tai monet toistetut keskinkertaiset havainnot.

§ 28

Ihmiset toimivat kuin eläimet silloin, kun heidän havaintojensa seuraamukset perustuvat vain muistin periaatteeseen; he muistuttavat empiirisiä lääkäreitä, joilla on pelkkä käytäntö ilman teoriaa; ja olemme vain empiirikkoja kolmessa neljäsosassa toimistamme. Esimerkiksi kun odotamme huomenna olevan päivä, toimimme empiirikkona, koska niin on aina tähän asti tapahtunut. Vain astronomi arvioi sen järjellä.

§ 29

Mutta välttämättömien ja ikuisten totuuksien tuntemus on se, mikä erottaa meidät pelkistä eläimistä ja antaa meille *Järjen* ja tieteet; kohottaen meidät itsemme ja Jumalan tuntemiseen. Ja tätä kutsutaan meissä järjelliseksi Sieluksi tai *Hengeksi*.

§ 30

Juuri välttämättömien totuuksien tuntemuksen ja niiden abstraktioiden kautta kohoamme reflektiivisiin toimiin, jotka saavat meidät ajattelemaan sitä, mitä kutsutaan minäksi ja harkitsemaan, että tämä tai tuo on meissä: ja näin ajatellessamme itseämme ajatteleme Olemista, Substanssia, yksinkertaista ja yhdistettyä, aineetonta ja itse Jumalaa; käsittäen että se, mikä meissä on rajallista, on hänessä rajatonta. Ja nämä reflektiiviset

toimet tuottavat päättelymme pääasialliset kohteet (*Théod.*, Préf. *, 4, a⁷)

§ 31

Eikä tästä seuraa, että yksinkertainen substanssi olisi vailla havaintoja. Päättelymme perustuvat *kahteen suureen periaatteeseen*, ristiriidan periaatteeseen, jonka nojalla arvioimme *epätodeksi* sen, mikä sisältää ristiriidan, ja *todeksi* sen, mikä on vastakkaista tai ristiriitaista epätoden kanssa (§ 44, § 196).

§ 32

Ja *siihen* riittävän perusteen periaatteeseen, jonka nojalla katsomme, ettei mikään *tosiseikka* voi olla tosi tai olemassa oleva, eikä mikään väittämä todellinen, ilman riittävää perustetta sille, miksi asia on näin eikä toisin. Vaikka nämä perusteet useimmiten jäävätkin meille tuntemattomiksi (§ 44, § 196).

§ 33

On myös kahdenlaisia *totuuksia*, *järjen totuuksia* ja *tosiseikkojen totuuksia*. Järjen totuudet ovat välttämättömiä ja niiden vastakohta on mahdoton, kun taas tosiseikkojen totuudet ovat kontingentteja ja niiden vastakohta on mahdollinen. Kun totuus on välttämätön, voidaan sen peruste löytää analyysin kautta purkamalla se yksinkertaisempiin ideoihin ja totuuksiin, kunnes saavutaan alkuperäisiin (§ 170, 174, 189, § 280-282, § 367. Tiivistelmä vast. 3).

§ 34

Näin matemaatikkojen keskuudessa spekulatiiviset *teoreemat* ja käytännön säännöt palautetaan analyysin avulla *Määritelmiin, Aksioomiin ja Postulaatteihin*.

§ 35

Ja lopulta on olemassa *yksinkertaisia ideoita*, joille ei voida antaa määritelmää; on myös aksiomia ja vaatimuksia, tai yhdellä sanalla *alkuperäisiä periaatteita*, joita ei voida todistaa eikä tarvitsekaan todistaa; ja nämä ovat *identtisiä väittämiä*, joiden vastakohta sisältää suoran ristiriidan (§ 36, 37, 44, 45, 49, 52, 121-122, 337, 340-344).

§ 36

Mutta *riittävä peruste* täytyy löytyä myös *kontingenteista tai tosiseikan totuuksista*, toisin sanoen luotujen olioiden maailmankaikkeudessa levittäytyvien asioiden sarjasta; missä erityisten perusteiden purkaminen voisi jatkua rajattomiin yksityiskohtiin Luonnon asioiden valtavan moninaisuuden ja kappaleiden äärettömän jaollisuuden vuoksi. On ääretön määrä nykyisiä ja menneitä muotoja ja liikkeitä, jotka ovat osallisina nykyisen kirjoitukseni vaikuttavana syynä; ja on ääretön määrä pieniä taipumuksia ja dispositioita sielussani, nykyisiä ja menneitä, jotka ovat osallisina päämääräsyynä.

§ 37

Ja koska kaikki tämä *yksityiskohtaisuus* sisältää vain muita edeltäviä kontingentteja tai yksityiskohtaisempia seikkoja, joista jokainen tarvitsee vielä samanlaisen analyysin perustelemisekseen, emme pääse pidemmälle: ja riittävän tai viimeisen perusteen täytyy olla tämän kontingenttien yksityiskohtien sarjan tai *sarjojen* ulkopuolella, olipa se kuinka ääretön tahansa.

§ 38

Ja näin asioiden perimmäisen perusteen täytyy olla välttämättömässä substanssissa, jossa muutosten yksityiskohdat ovat vain eminentisti, kuin lähteessä: ja tätä me kutsumme Jumalaksi (§ 7).

§ 39

Nyt tämän substanssin ollessa riittävä peruste kaikille näille yksityiskohdille, jotka myös ovat kaikkialla yhteydessä toisiinsa; *on vain yksi Jumala, ja tämä Jumala riittää.*

§ 40

Voidaan myös päätellä, että tämä korkein substanssi, joka on ainutlaatuinen, universaali ja välttämätön, jolla ei ole mitään itsensä ulkopuolella siitä riippumatonta, ja joka on yksinkertainen seuraus mahdollisesta olemisesta; täytyy olla rajoittamaton ja sisältää niin paljon todellisuutta kuin on mahdollista.

§ 41

Tästä seuraa, että Jumala on absoluuttisen täydellinen; *täydellisyys* ei ole muuta kuin positiivisen todellisuuden suuruus täsmällisesti otettuna, jättäen sivuun rajat tai rajaukset niissä asioissa, joissa niitä on. Ja siellä, missä ei ole rajoja, eli Jumalassa, täydellisyys on absoluuttisen ääretön (§ 22, Esip. *, 4 a).

§ 42

Luoduilla olennoilla on täydellisyytensä Jumalan vaikutuksesta, mutta niiden epätäydellisyydet johtuvat niiden omasta luonnosta, joka ei voi olla rajaton. Juuri tässä ne eroavat Jumalasta. Tämä luotujen olentojen *alkuperäinen epätäydellisyys* ilmenee kappaleiden *luonnollisessa inertiasa* (§ 20, 27-30, 153, 167, 377 ja seur.).

§ 43

On myös totta, että Jumalassa on paitsi olemassaolojen lähde, myös olemusten lähde sikäli kuin ne ovat todellisia, tai sen mikä on todellista mahdollisuudessa. Tämä johtuu siitä, että Jumalan ymmärrys on ikuisten totuuksien alue, tai ideoiden, joista ne riippuvat, ja ilman häntä ei olisi mitään todellista mahdollisuuksissa, eikä vain mitään olemassa olevaa, vaan ei myöskään mitään mahdollista (§ 20).

§ 44

Sillä jos olemuksissa tai mahdollisuuksissa tai ikuisissa totuuksissa on todellisuutta, tämän todellisuuden täytyy perustua johonkin olemassa olevaan ja aktuaaliseen; ja näin ollen Välttämättömän Olennon olemassaoloon, jossa olemus sisältää olemassaolon, tai jossa riittää olla mahdollinen ollakseen aktuaalinen (§ 184-189, 335).

§ 45

Siten vain Jumalalla (tai Välttämättömällä Olennolla) on se etuoikeus, että hänen täytyy olla olemassa, jos hän on mahdollinen. Ja koska mikään ei voi estää sen mahdollisuutta, mikä ei sisällä mitään rajoja, mitään negaatiota ja näin ollen mitään ristiriitaa, tämä yksin riittää Jumalan olemassaolon tuntemiseen a priori. Olemme todistaneet sen myös ikuisten totuuksien todellisuuden kautta. Mutta olemme juuri todistaneet sen myös a posteriori, koska on olemassa kontingentteja olentoja, joiden viimeinen tai riittävä peruste voi olla vain välttämättömässä olennossa, jolla on olemassaolonsa peruste itsessään.

§ 46

Ei kuitenkaan pidä kuvitella joidenkin tavoin, että ikuiset totuudet, ollessaan riippuvaisia Jumalasta, olisivat mielivaltaisia ja riippuvaisia hänen tahdostaan, kuten Descartes näyttää ajatelleen ja myöhemmin M. Poiret. Tämä pätee vain kontingentteihin totuuksiin, joiden periaatteena on *sopivuus* tai *parhaan* valinta; sen sijaan välttämättömät totuudet riippuvat

yksinomaan hänen ymmärryksestään ja ovat sen sisäinen kohde (§ 180-184, 185, 335, 351, 380).

§ 47

Näin Jumala yksin on alkuperäinen ykseys tai alkuperäinen yksinkertainen substanssi, jonka tuotoksia kaikki luodut tai johdetut Monadit ovat ja syntyvät ikään kuin Jumaluuden jatkuvina välähdyksinä hetkestä hetkeen, luodun olennon vastaanottokyvyn rajoittamina, sillä rajallisuus on sille olennaista (§ 382-391, 398, 395).

§ 48

Jumalassa on *Voima*, joka on kaiken lähde, sitten *Tieto*, joka sisältää ideoiden yksityiskohdat, ja lopulta *Tahto*, joka saa aikaan muutokset ja tuotokset parhaan periaatteen mukaisesti (§ 7,149-150). Ja tämä vastaa sitä, mikä luoduissa monadeissa muodostaa subjektin tai perustan, havaintokyvyn ja pyrkimyskyvyn. Mutta Jumalassa nämä ominaisuudet ovat absoluuttisen äärettömiä tai täydellisiä; ja luoduissa Monadeissa tai entelekhioissa (tai perfectihabies, kuten Hermolaüs Barbarus käänsi tämän sanan) ne ovat vain jäljitelmiä, siinä määrin kuin niissä on täydellisyyttä (§ 87).

§ 49

Luodun olennon sanotaan *toimivan* ulospäin sikäli kuin sillä on täydellisyyttä, ja *kärsivän* toisesta sikäli kuin se on epätäydellinen.

Siten Monadille ominaista on *toiminta* sikäli kuin sillä on selkeitä havaintoja, ja *kärsimys* sikäli kuin sillä on sekavia havaintoja (§ 32, 66, 386).

§ 50

Ja yksi luotu olento on täydellisempi kuin toinen siinä, että siinä löytyy se, mikä palvelee a priori perusteena sille, mitä toisessa tapahtuu, ja juuri tämän vuoksi sanotaan sen vaikuttavan toiseen.

§ 51

Mutta yksinkertaisissa substansseissa kyse on vain monadin ideaalisesta vaikutuksesta toiseen, mikä voi toteutua vain Jumalan välityksellä, sikäli kuin Jumalan ideoissa monadi vaatii perustellusti, että Jumala asioiden alusta lähtien muita säättäessään ottaa sen huomioon. Sillä koska luodulla Monadilla ei voi olla fyysistä vaikutusta toisen sisäiseen tilaan, vain tällä tavoin toinen voi olla riippuvainen toisesta (§ 9, 54, 65-66, 201. Tiivistelmä vast. 3).

§ 52

Ja tämän kautta luotujen olentojen kesken toiminnat ja kärsimykset ovat vastavuoroisia. Sillä Jumala verratessaan kahta yksinkertaista substanssia löytää kummastakin syitä, jotka velvoittavat hänet sovittamaan sen toiseen; ja näin ollen se mikä on *aktiivista* tietyissä suhteissa, on *passiivista* toisesta näkökulmasta: *aktiivista* sikäli kuin se, mikä siinä tunnetaan

selkeästi, palvelee selittämään sitä, mikä tapahtuu toisessa; ja *passiivista* sikäli kuin syy sille, mikä siinä tapahtuu, löytyy siitä, mikä tunnetaan selkeästi toisessa (§ 66).

§ 53

Nyt, koska Jumalan Ideoissa on ääretön määrä mahdollisia maailmankaikkeuksia ja vain yksi voi olla olemassa, täytyy olla riittävä peruste Jumalan valinnalle, joka määrää hänet yhteen pikemmin kuin toiseen (§ 8, 10, 44, 173, 196 ja s., 225, 414-416).

§ 54

Ja tämä peruste voi löytyä vain *sopivuudesta* tai näiden maailmojen sisältämistä täydellisyyden asteista; jokaisella mahdollisella on oikeus vaatia olemassaoloa siinä määrin kuin se sisältää täydellisyyttä (§ 74, 167, 350, 201, 130, 352, 345 ja s., 354).

§ 55

Ja tämä on syy parhaan olemassaoloon, jonka viisaus saa Jumalan tuntemaan, hyvyys valitsemaan ja voima tuottamaan (§ 8,7, 80, 84, 119, 204, 206, 208. Tiivistelmä vast. 1, vast. 8).

§ 56

Nyt tämä kaikkien luotujen olioiden *yhteys* tai yhteensovitus toisiinsa ja kunkin kaikkiin muihin tekee sen, että jokaisella

yksinkertaisella substanssilla on suhteita, jotka ilmaisevat kaikki muut, ja että se on näin ollen maailmankaikkeuden elävä ikuinen peili (§ 130,360).

§ 57

Ja kuten sama kaupunki eri puolilta katsottuna näyttää aivan erilaiselta ja ikään kuin moninkertaistuu perspektiivisesti, samoin tapahtuu, että yksinkertaisten substanssien äärettömän moninaisuuden vuoksi on ikään kuin monia eri maailmankaikkeuksia, jotka kuitenkin ovat vain yhden perspektiivejä kunkin Monadin eri näkökulmista.

§ 58

Ja tämä on keino saavuttaa niin paljon vaihtelua kuin mahdollista, mutta suurimmalla mahdollisella järjestyksellä, toisin sanoen, se on keino saavuttaa niin paljon täydellisyyttä kuin mahdollista (§ 120, 124, 241 jne., 214, 243, 275).

§ 59

Vain tämä hypoteesi (jonka uskallan sanoa todistetuksi) nostaa esiin asianmukaisesti Jumalan suuruuden: tämän herra Bayle tunnusti, kun hän sanakirjassaan (artikkelissa *Rorarius*) esitti vastaväitteitä, joissa hän jopa oli taipuvainen uskomaan, että annoin Jumalalle liikaa ja enemmän kuin on mahdollista. Mutta hän ei kyennyt esittämään mitään syytä sille, miksi tämä

universaali harmonia, joka saa jokaisen substanssin ilmaisemaan tarkasti kaikki muut suhteillaan niihin, olisi mahdoton.

§ 60

Edellä esittämästäni voidaan nähdä a priori syyt sille, miksi asiat eivät voisi olla toisin. Koska Jumala kokonaisuutta säätäessään on ottanut huomioon jokaisen osan ja erityisesti jokaisen monadin, jonka luonne on representatiivinen, mikään ei voi rajoittaa sitä esittämään vain osaa asioista; vaikka onkin totta, että tämä representaatio on yksityiskohdissaan hämärä koko universumin osalta ja voi olla selkeä vain pienessä osassa asioita, eli niissä, jotka ovat joko lähimpänä tai suurimpia suhteessa kuhunkin Monadiin; muutoin jokainen monadi olisi Jumaluus. Monadit eivät ole rajoittuneita kohteessa vaan kohteen tietämisen modifikaatiossa. Ne kaikki suuntautuvat hämärästi äärettömään, kokonaisuuteen, mutta ne ovat rajoittuneita ja erottuvia selkeiden havaintojen asteissa.

§ 61

Ja yhdistelmät symboloivat tässä yksinkertaisia. Sillä koska kaikki on täyttä, mikä tekee kaikesta materiasta yhteenliittynyttä, ja koska täydessä kaikki liike vaikuttaa etäisiin kappaleisiin etäisyyden mukaan, niin että jokainen kappale ei ainoastaan saa vaikutteita niiltä, jotka koskettavat sitä ja jollain tavalla aistii kaiken mitä niille tapahtuu, vaan myös niiden välityksellä aistii vielä ne, jotka koskettavat ensimmäisiä, joita se välittömästi koskettaa: tästä seuraa, että tämä kommunikaatio ulottuu miten kauas tahansa. Ja näin ollen jokainen kappale aistii kaiken, mitä

universumissa tapahtuu; niin että se, joka näkee kaiken, voisi lukea jokaisesta, mitä tapahtuu kaikkialla ja jopa mitä on tapahtunut tai tulee tapahtumaan; huomaamalla nykyhetkessä sen, mikä on etäistä, niin ajallisesti kuin paikallisestikin: *sumpnoia panta*, kuten Hippokrates sanoi. Mutta Sielu voi lukea itsestään vain sen, mikä on selkeästi esitetty, se ei voi kerralla avata kaikkia poimujaan, sillä ne ulottuvat äärettömyyteen.

§ 62

Siten vaikka jokainen luotu monadi edustaa koko maailmankaikkeutta, se edustaa selvemmin sitä ruumista, joka sille on erityisesti osoitettu ja jonka entelekheia se on: ja koska tämä ruumis ilmaisee koko maailmankaikkeuden kaiken aineen yhteyden kautta täytydessään, sielu edustaa myös koko maailmankaikkeutta edustaessaan tätä ruumista, joka kuuluu sille erityisellä tavalla (§ 400).

§ 63

Ruumis, joka kuuluu Monadille, jonka entelekheia tai Sielu se on, muodostaa entelekhian kanssa sen, mitä voidaan kutsua *eläväksi*, ja sielun kanssa sen, mitä kutsutaan *eläimeksi*. Tämä elävän tai eläimen ruumis on aina orgaaninen; sillä koska jokainen Monadi on maailmankaikkeuden peili omalla tavallaan, ja maailmankaikkeus on järjestynyt täydelliseen järjestykseen, täytyy myös edustajassa olla järjestys, toisin sanoen sielun havainnoissa, ja siten ruumiissa, jonka mukaan maailmankaikkeus siinä esitetään (§ 403).

§ 64

Siten jokainen elävän orgaaninen ruumis on eräänlainen jumalallinen kone tai luonnollinen automaatti, joka äärettömästi ylittää kaikki keinotekoiset automaattit. Koska ihmisen taidon tekemä kone ei ole kone jokaisessa osassaan. Esimerkiksi: messinkisen rattaan hammas sisältää osia tai kappaleita, jotka eivät enää ole meille mitään keinotekoista eivätkä enää ilmennä mitään koneellista suhteessa siihen käyttöön, johon ratas oli tarkoitettu. Mutta luonnon koneet, toisin sanoen elävät ruumiit, ovat edelleen koneita pienimmissäkin osissaan, äärettömyyteen asti. Tämä tekee eron Luonnon ja taidon välillä, toisin sanoen Jumalallisen taidon ja meidän taitomme välillä (§ 134, 146, 194, 483).

§ 65

Ja luonnon tekijä on voinut toteuttaa tämän jumalallisen ja äärettömän ihmeellisen taidon, koska jokainen materian osa ei ole ainoastaan äärettömästi jaettavissa kuten muinaiset tunnustivat, vaan myös tosiasiallisesti alajaettu loputtomasti, jokainen osa osiin, joista jokaisella on oma liikkeensä, muutoin olisi mahdotonta, että jokainen materian osa voisi ilmaista koko universumin (Prélim. [Disc. d. l. conform.], § 70. *Théod.*, §195).

§ 66

Tästä nähdään, että pienimmässäkin materian osassa on luotujen maailma, eläviä, eläimiä, entelekheioja, sieluja.

§ 67

Jokaista materian osaa voidaan ajatella kasveja täynnä olevana puutarhana ja kaloja täynnä olevana lampena. Mutta jokainen kasvin oksa, jokainen eläimen jäsen, jokainen sen nesteiden pisara on vielä tällainen puutarha tai lampi.

§ 68

Ja vaikka puutarhan kasvien välissä oleva maa ja ilma, tai lammen kalojen välissä oleva vesi, ei ole kasvi eikä kala; ne sisältävät kuitenkin vielä niitä, mutta useimmiten meille havaitsemattoman hienoina.

§ 69

Niinpä universumissa ei ole mitään viljelemätöntä, hedelmätöntä, kuollutta, ei kaaosta, ei sekaannusta muuten kuin näennäisesti; suunnilleen kuten näyttäisi lammessa etäisyydeltä, josta näkisi vain sekavan liikkeen ja ikään kuin kalojen kuhinan, erottamatta itse kaloja.

§ 70

Tästä nähdään, että jokaisella elävällä kappaleella on hallitseva entelekheia, joka on eläimessä sielu; mutta tämän elävän kappaleen jäsenet ovat täynnä muita eläviä, kasveja, eläimiä, joista jokaisella on vielä oma entelekheiansa tai hallitseva sielunsa.

§ 71

Mutta ei pidä kuvitella joidenkin kanssa, jotka ovat ymmärtäneet ajatukseni väärin, että jokaisella sielulla olisi oma massa tai materian osa, joka on sille ominainen tai osoitettu ikuisesti, ja että se näin ollen omistaisi muita alempia eläviä, jotka on aina määrätty sen palvelukseen. Sillä kaikki kappaleet ovat jatkuvassa virtauksessa kuten joet; ja osia tulee niihin ja lähtee niistä jatkuvasti.

§ 72

Näin sielu vaihtaa kappaletta vain vähitellen ja asteittain, niin ettei se koskaan menetä kaikkia elimiään yhdellä kertaa; ja eläimissä tapahtuu usein metamorfoosi, mutta ei koskaan metempsykoosia eli Sielujen siirtymistä: ei ole myöskään täysin erillisiä Sieluja eikä ruumiittomia henkiä. Vain Jumala on täysin erillinen.

§ 73

Tästä johtuu myös, ettei koskaan ole täydellistä syntymää eikä täydellistä kuolemaa ankarasti ottaen, joka koostuisi sielun eroamisesta. Ja se mitä kutsumme *Syntymiksi* ovat kehittyviä ja kasvuja; kuten se mitä kutsumme *kuolemiksi*, ovat kääriytymisiä ja vähenemisiä.

§ 74

Filosofit ovat olleet hyvin hämmentyneitä muotojen, entelekheiain tai Sielujen alkuperästä; mutta nykyään, kun on huomattu kasveilla, hyönteisillä ja eläimillä tehtyjen tarkkojen tutkimusten perusteella, että luonnon orgaaniset kappaleet eivät koskaan synny kaaoksesta tai mätänemisestä; vaan aina siemenistä, joissa epäilemättä oli jo jonkinlainen *esimuodostus*; on päätelty, että ei ainoastaan orgaaninen kappale ollut jo olemassa ennen hedelmöitystä, vaan myös sielu tässä kappaleessa, ja lyhyesti sanottuna itse eläin; ja että hedelmöityksen kautta tämä eläin on vain valmisteltu suureen muutokseen tullakseen toisen lajin eläimeksi.

§ 75

Eläimet, joista jotkut kohoavat hedelmöityksen kautta suurempien eläinten asteelle, voidaan kutsua *spermaattisiksi*; mutta ne niistä, jotka pysyvät lajissaan, eli suurin osa, syntyvät, lisääntyvät ja tuhoutuvat kuten suuret eläimet, ja vain pieni määrä valittuja siirtyy suuremmalle näyttämölle.

§ 76

Mutta tämä oli vain puoli totuutta: olen siis päätellyt, että jos eläin ei koskaan ala luonnollisesti, se ei myöskään pääty luonnollisesti; ja että ei ainoastaan ole syntymää, vaan ei myöskään täydellistä tuhoutumista eikä ankarasti ottaen kuolemaa. Ja nämä a posteriori tehdyt ja kokemuksista johdetut päätelmät sopivat täydellisesti yhteen periaatteideni kanssa, jotka on johdettu a priori kuten yllä.

§ 77

Näin voidaan sanoa, että ei ainoastaan sielu (tuhoutumattoman universumin peili) ole tuhoamaton, vaan myös itse eläin, vaikka sen kone usein osittain tuhoutuu ja luopuu orgaanisista kuoristaan tai saa uusia.

§ 78

Nämä periaatteet ovat antaneet minulle keinon selittää luonnollisesti sielun ja orgaanisen ruumiin yhteyden tai yhdenmukaisuuden. Sielu noudattaa omia lakejaan ja ruumis omiaan; ja ne kohtaavat kaikkien substanssien välisen ennalta säädetyn harmonian ansiosta, sillä ne kaikki ovat saman universumin representaatioita.

§ 79

Sielut toimivat finaalisten syiden lakien mukaan halujen, päämäärien ja keinojen kautta. Ruumiit toimivat vaikuttavien syiden eli liikkeiden lakien mukaan. Ja nämä kaksi valtakuntaa, vaikuttavien syiden ja finaalisten syiden valtakunnat, ovat keskenään harmoniassa.

§ 80

Descartes ymmärsi, etteivät sielut voi antaa voimaa ruumiille, koska materiassa on aina sama määrä voimaa. Hän kuitenkin uskoi, että sielu voisi muuttaa ruumiiden suuntaa. Mutta tämä

johtui siitä, ettei hänen aikanaan tunnettu luonnonlakia, joka säilyttää myös materian kokonaissuunnan. Jos hän olisi huomannut tämän, hän olisi päätenyt minun ennalta säädetyn harmonian järjestelmäni.

§ 81

Tämän järjestelmän mukaan ruumiit toimivat ikään kuin (mahdottomasti) sieluja ei olisi lainkaan; ja sielut toimivat ikään kuin ruumiita ei olisi; ja molemmat toimivat ikään kuin toinen vaikuttaisi toiseen.

§ 82

Mitä tulee Henkiin tai järjellisiin Sieluihin, vaikka havaitsenkin, että pohjimmiltaan sama pätee kaikkiin eläviin olentoihin ja eläimiin, kuten juuri totesimme (nimittäin että eläin ja sielu alkavat vain maailman myötä eivätkä myöskään pääty ennen maailmaa), järjellisissä Eläimissä on kuitenkin se erityispiirre, että niiden pienillä siittiöeläimillä on vain tavallisia tai aistimellisiä sieluja niin kauan kuin ne ovat vain siittiöeläimiä; mutta heti kun ne, jotka ovat niin sanotusti valittuja, todellisen hedelmöityksen kautta saavuttavat ihmislunnon, niiden aistimelliset sielut kohotetaan järjen tasolle ja Henkien etuoikeuteen.

§ 83

Tavallisten Sielujen ja Henkien välillä on muitakin eroja, joista olen jo maininnut osan, ja lisäksi vielä tämä: sielut yleisesti ovat

eläviä peilejä tai kuvia luotujen universumista; mutta henget ovat lisäksi kuvia itse Jumaluudesta tai luonnon luoja: ne kykenevät tuntemaan universumin järjestelmän ja jäljittelemään sitä arkkitehtonisilla näytteillä; jokainen henki on kuin pieni jumaluus omalla alueellaan.

§ 84

Tämän ansiosta Henget kykenevät astumaan eräänlaiseen Yhteisöön Jumalan kanssa, ja Jumala on niille paitsi se, mitä keksijä on Koneelleen (kuten Jumala on suhteessa muihin luotuihin), myös se, mitä Ruhtinas on alamaisilleen ja jopa isä lapsilleen.

§ 85

Tästä on helppo päätellä, että kaikkien Henkien kokonaisuuden täytyy muodostaa Jumalan Kaupunki, eli täydellisin mahdollinen Valtio täydellisimmän Monarkin alaisuudessa.

§ 86

Tämä Jumalan Kaupunki, tämä todella universaali Monarkia on Moraalinen Maailma Luonnollisessa maailmassa, ja se on Jumalan teoksista ylevintä ja jumalallisinta: ja siinä toteutuu todella Jumalan kunnia, sillä kunniaa ei olisi, elleivät henget tuntisi ja ihailisi hänen suuruuttaan ja hyvyyttään. Juuri tämän jumalallisen Kaupungin suhteen hänellä on varsinaisesti Hyvyys, kun taas hänen viisautensa ja voimansa näkyvät kaikkialla.

§ 87

Kuten olemme yllä osoittaneet täydellisen harmonian kahden luonnollisen valtakunnan välillä, vaikuttavien syiden ja päämääräsyiden valtakuntien välillä, meidän tulee huomata tässä vielä toinen harmonia luonnon fyysisen valtakunnan ja armon moraalisen valtakunnan välillä, toisin sanoen Jumalan, maailmankaikkeuden koneiston arkkitehtina, ja Jumalan, henkien jumalallisen kaupungin hallitsijana, välillä (§ 62, 74, 118, 248, 112, 130, 247).

§ 88

Tämä harmonia saa aikaan sen, että asiat johtavat armoon luonnon omien teiden kautta, ja että tämän maapallon täytyy esimerkiksi tuhoutua ja korjaantua luonnollisia teitä pitkin niinä hetkinä, joina henkien hallinto sitä vaatii; toisten rankaisemiseksi ja toisten palkitsemiseksi (§ 18 sqq., 110, 244-245, 340).

§ 89

Voidaan myös sanoa, että Jumala Arkkitehtina tyydyttää kaikessa Jumalan lainsäätäjänä; ja siten syntien täytyy kantaa rangaistuksensa mukanaan luonnon järjestyksen mukaisesti ja itse asioiden mekaanisen rakenteen nojalla; ja samoin hyvät teot vetävät puoleensa palkintonsa koneellisia teitä ruumiiden suhteen; vaikka tämän ei voi eikä pidä tapahtua aina välittömästi.

§ 90

Lopulta tämän täydellisen hallinnon alaisuudessa ei olisi yhtäkään hyvää Tekoa ilman palkintoa, ei yhtäkään pahaa ilman rangaistusta: ja kaiken täytyy koitua hyvien hyväksi; toisin sanoen niiden, jotka eivät ole tyytymättömiä tässä suuressa Valtiossa, jotka luottavat Kaitselmukseen tehtyään velvollisuutensa, ja jotka rakastavat ja jäljittelevät, kuten kuuluu, kaiken hyvän Luojaa, nauttien hänen täydellisyyksiensä tarkastelusta todellisen *puhtaan rakkauden* luonteen mukaisesti, joka saa iloitsemaan rakastetun onnellisuudesta. Tämä saa viisaat ja hyveelliset ihmiset työskentelemään kaiken sen eteen, mikä näyttää olevan sopusoinnussa oletetun jumalallisen tahdon kanssa; ja kuitenkin tyytymään siihen, mitä Jumala todella saa aikaan salaisella, seuraavalla ja ratkaisevalla tahdollaan; tunnustaen, että jos voisimme ymmärtää riittävästi universumin järjestystä, huomaisimme sen ylittävän viisaimpienkin toiveet, ja että on mahdotonta tehdä siitä parempaa kuin se on; ei ainoastaan kokonaisuuden kannalta yleisesti, vaan myös meidän itsemme kannalta erityisesti, jos olemme kiinnittyneet, kuten kuuluu, kaiken Luojaan, ei ainoastaan Arkkitehtina ja olemisemme vaikuttavana syynä, vaan myös Herranamme ja finaalisena syynä, jonka tulee olla tahtomme koko päämäärä ja joka yksin voi tehdä meidät onnellisiksi (Préf. *, 4 a b¹⁴. § 278. Préf. *, 4 b¹⁵).

LOPPU

¹⁴ Édit. Erdm., s. 469.

¹⁵ Édit. Erdm., s. 469 b.

Kosminen filosofia

Jaa ajatuksesi ja kommenttisi kanssamme
osoitteessa info@cosphi.org.

Painettu 17. joulukuuta 2024

CosmicPhilosophy.org
Kosmoksen ymmärtäminen filosofian avulla

© 2024 Philosophical.Ventures Inc.